

NYERE TID

David Stevenson: *Scotland's Last Royal Wedding. The Marriage of James VI and Anne of Denmark. With a Danish Account of the Marriage translated by Peter Graves.* (John Donald Publishers, 1997). 158 s., 14.95 £.

Tidligere skildringer af James VI viede hans ægteskab 1589 med Anne, Christian IV's søster, ringe opmærksomhed. Den foreliggende bog råder bod herpå, tillige foranlediget af, at der er tale om det sidste skotske giftermål før foreningen 1603 med England og den efterfølgende overflytning af huset Stewart (Stuart) til London. Ægteskabsforbindelsen affødte desuden kong James' eneste rejser uden for de britiske øer til Norge og Danmark.

Stevenson redegør udførligt og velskrevet for ægteskabsforhandlingerne, der indledtes i begyndelsen af 1580'erne, men reelt først tog deres begyndelse i 1586 efter et dansk initiativ året forinden i håb om at genvinde Orkney- og Shetlandsøerne for den dansk-norske krone. Forfatterens væsentligste kilde er en dansk beretning til Christian IV om forløbet, som første gang publiceredes af P.A. Munch i *Norske Samlinger* (1852). Heri gøres udførligt rede for hændelser i Norge og kong James' ankomst, det unge pars rejse til Danmark og Anne's efterfølgende kroning i maj 1590 i Edinburgh. Som den sandsynlige forfatter til beretningen, der må være blevet til 1589-90, udpeger Stevenson dr. Nicolaus Theophilus, sekretær i det danske følge, der ledsagede Anne til sit nye hjemland. Den danske beretning er udgivet i engelsk oversættelse, som hermed er gjort tilgængelig for et internationalt publikum.

Vielsen af det unge par fandt sted i

Oslo i november 1589, og i december indledtes rejsen til Danmark, kort efter at Anne var fyldt 15 år. Under opholdet modtog James bl.a. varige indtryk af gudstjenestelivet i den danske lutherske kirke og af dansk hofceremoniel, og han besøgte bl.a. Uranienborg og førte flere samtaler med Tycho Brahe. Der er således flere sidegevinster at hente i bogen, foruden at den belyser et stykke dansk-skotsk historie fra slutningen af det 16. århundrede.

Jens E. Olesen

Jens Rasmussen og Anne Riising (udg.): *Biskop Jacob Madsens visitatsbog 1588-1604.* Red. Finn Stendal Pedersen. (Udgiverselskabet for Historisk Samfund for Fyns Stift, 1995). 420 s.

Som kilder er bispernes visitatsbøger generelt af stor betydning, eftersom næppe nogen anden kildegruppe i samme omfang har leveret materiale til studiet af de protestantiske reformationers praktiske gennemførelse på sogneplan. I Danmark er antallet af bevarede visitatsbøger fra 15- og 1600-tallet imidlertid begrænset; Peder Palladius's visitatsbog byggede formodentlig på de erfaringer, som den sjællandske biskop gjorde under den første store visitatsrunde 1537-43, men bogen er tydeligt mærket af, at forfatteren har skrevet den som vejledning til rigets nye bisper (jf. Martin Schwarz Lausten: *Biskop Peder Palladius og kirken 1537-1560*, 1987, s. 150-163). Jacob Madsens visitatsbog bliver hermed den første »rigtige« visitatsbog, der findes bevaret. Modsat Palladius's visitatsbog er indholdet i Jacob Madsens tydeligvis beregnet til internt brug og ikke til offentliggørelse. Den